ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

សំណុំរឿង

លេខ ០៦៩/០១៣/២០០៣

ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣

សេចក្តីសំរេច

លេខ ០៥៤/០០៥/២០០៣ កបធ.ច

ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣

ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

-បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

-បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ ជស / រកម /០៤៩៨ /០៦ ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨ ប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

-បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/១២៩៧/០៦ ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៧ ប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ

-បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០៩០២/០១៧ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០២ ប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ

-បានឃើញលិខិតរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញលេខ ០៩/០៣ កបធ.សជណ ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣

-បានឃើញលិខិតរបស់តំណាងរាស្ត្រចំនួន ១៨ រូប ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣ ស្នើសុំឱ្យក្រុម-ប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបកស្រាយបំភ្លឺលើខ្លឹមសារវាក្យខ័ណ្ឌទី ១ មាត្រា ៧៦ និង មាត្រា ៩៥ ជំពូកទី ៧ នៃរដ្ឋ-ធម្មនុញ្ញ ថាតើចំពោះមុខស្ថានភាពខាងលើនេះ ការប្រជុំពេញអង្គជាសាមញ្ញ ឬ ជាវិសាមញ្ញរបស់រដ្ឋសភានឹងអាចប្រព្រឹត្តទៅបានរហូតដល់រដ្ឋសភាថ្មីចូលកាន់តំណែង ស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែរឬទេ ?

ក្រោយពីបានស្តាប់សេចក្តីរាយការណ៍របស់សមាជិករាយការណ៍

ក្រោយពីបានពិភាក្សាត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ហើយ

-យល់ឃើញថា តំណាងរាស្ត្រចំនួន ១៨ នាក់ គឺលើសពីមួយភាគដប់ (១៣ រូប) នៃចំនួនតំណាងរាស្ត្រនៅរដ្ឋសភា បានធ្វើលិខិតមួយមកឯកឧត្តមប្រធានក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣ ស្នើសុំឱ្យក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបកស្រាយវាក្យខ័ណ្ឌទី ១ មាត្រា ៧៦ និង មាត្រា ៩៥ ជំពូកទី ៧ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលអគ្គលេខាធិការដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានទទួលនៅថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣ នៅវេលាម៉ោង ១០ ព្រឹក ។ ចំនួន ១៨ នាក់នេះ គ្រប់គ្រាន់តាមបទប្បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១៤១ ថ្មី នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូច្នេះ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញអាចទទួលសំណើសុំបកស្រាយនេះមកពិនិត្យបានដោយស្រប

តាមមាត្រា ១៣៦ ថ្មី នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង មាត្រា ១៥ និង មាត្រា ១៨ នៃច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញដែលប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ ជស/រកម/០៤៩៨/០៦ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៨ ផងដែរ ។

-យល់ឃើញថា លិខិតតំណាងរាស្ត្រ សុំឱ្យបកស្រាយបំភ្លឺនូវខ្លឹមសារវាក្យខ័ណ្ឌទី ១ មាត្រា ៧៦ និង មាត្រា ៩៥ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញក្នុងបរិបទនៃសំនួរមួយដែលសួរថា ចំពោះមុខស្ថានភាពនេះ តើការប្រជុំពេញអង្គជាសាមញ្ញ ឬ ជាវិសាមញ្ញរបស់រដ្ឋសភានឹងអាចប្រព្រឹត្តទៅបានរហូតដល់រដ្ឋសភាថ្មីចូលកាន់តំណែងស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែរឬទេ ?

-យល់ឃើញថា ចំពោះសំនួរនេះ បញ្ហានឹងកើតមានឡើងតែក្នុងករណីដែលគ្មានការជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រថ្មីជំនួសអ្នកតំណាងរាស្ត្រដែលទទួលអនិច្ចកម្ម លាលែង ឬប្រាសចាកសមាជិកភាពរដ្ឋសភា ហើយដែលចំនួនតំណាងរាស្ត្ររដ្ឋសភាទាំងអស់ត្រូវចុះថយនៅសល់តិចជាង ១២០ រូបប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងបរិបទនេះ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញសូមធ្វើការបកស្រាយដូចតទៅ ÷

១. វាក្យខ័ណ្ឌទី ១ មាត្រា ៧៦ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ

វាក្យខ័ណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ៧៦ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ចែងថា : *រដ្ឋសភាមានសមាជិកជាតំណាងរាស្ត្រយ៉ាងតិច ១២០ រូប ។* ត្រង់នេះមានន័យថា យ៉ាងតិចណាស់ត្រូវមានសមាជិកជាតំណាងរាស្ត្រចំនួន ១២០ រូប ទើបអាចបង្កើតរដ្ឋសភាក្នុងនីតិកាលនីមួយៗបាន ។ ច្បាប់បោះឆ្នោតមិនអាចកំណត់ចំនួនតំណាងរាស្ត្រតិចជាង ១២០ រូបបានទេ ។ វាក្យខ័ណ្ឌទី ១ នេះ ជាល័ក្ខខ័ណ្ឌចាំបាច់សំរាប់ការបង្កើតរដ្ឋសភា ប៉ុន្តែមិនមែនសំរាប់ដំណើរការរបស់រដ្ឋសភាទេ ។

នៅពេលបោះឆ្នោតចប់ហើយ លទ្ធផលត្រូវឱ្យបានតំណាងរាស្ត្រចាប់ពី ១២០ រូបឡើងទៅ ទៅតាមការកំណត់នៃច្បាប់បោះឆ្នោត ទើបអាចបង្កើតរដ្ឋសភានីតិកាលថ្មីមួយបាន ដោយគោរពទៅតាមនីតិវិធីដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៨២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង ប្រការ ៣ នៃបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងរដ្ឋសភា ។ គឺថា រដ្ឋសភាដែលកើតចេញពីការបោះឆ្នោត ត្រូវចូលកាន់តំណែងជាផ្លូវការនៅពេលសម័យប្រជុំដំបូង តាមការកោះប្រជុំរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ហើយនឹងមានការប្រកាសសំរេចសុពលភាពឈ្មោះអ្នកតំណាងរាស្ត្របិទផ្សាយក្នុងមន្ទីររដ្ឋសភា និង ជាសាធារណៈ ។ ចាប់ពីពេលនេះមក រដ្ឋសភានឹងមានសុពលភាពរហូតដល់ចប់អាណត្តិរបស់ខ្លួនក្នុងករណីធម្មតា លើកលែងតែក្នុងករណីពិសេសនៃការរំលាយរដ្ឋសភាដោយមកពីមានការទម្លាក់រាជរដ្ឋាភិបាលពីរដងក្នុងរយៈពេល ១២ ខែ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៧៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ទើបមាត្រា ៧៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា " រដ្ឋសភាមិនអាចត្រូវបានរំលាយមុនផុតអាណត្តិបានឡើយ... " ។

ការវិភាគខាងលើនេះ បង្ហាញឱ្យឃើញថាការប្រែប្រួលនៃចំនួនតំណាងរាស្ត្រ ក្នុងរយៈវេលានៃការប្រព្រឹត្តទៅនៃនីតិកាល មិនអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុពលភាពរដ្ឋសភាទាំងមូលបានឡើយ ។

ដូច្នេះ ទោះបីចំនួនតំណាងរាស្ត្រប្រែប្រួលចុះថយក្រោម ១២០ រូបយ៉ាងណាក៏ដោយ កុំឱ្យតែទាបជាងកូរ៉ុមប្រាំពីរភាគដប់នៃសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល ក៏រដ្ឋសភានៅតែអាចដំណើរការបានដូចធម្មតា ហើយជាពិសេសការប្រជុំពេញអង្គជាសាមញ្ញ ឬ ជាវិសាមញ្ញក៏អាចនឹងប្រព្រឹត្តទៅបានរហូតដល់រដ្ឋសភាថ្មីចូលកាន់តំណែង ដោយពុំមានអ្វីខុសនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញឡើយ ។

២.មាត្រា ៩៥ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ

មាត្រា ៩៥ នេះ ចែងថា : *ក្នុងករណីមានសមាជិករដ្ឋសភាទទួលអនិច្ចកម្ម លាលែង ឬ ប្រាសចាកសមាជិកភាពដែលកើតមានឡើង ៦ ខែយ៉ាងតិចមុនចប់នីតិកាលត្រូវចាត់ការជ្រើសតាំងជំនួសសមាជិកនោះ តាមល័ក្ខខ័ណ្ឌកំណត់ក្នុងបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងរដ្ឋសភា និង ក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត ។*

ក្នុងបរិបទនៃសំនួររបស់អ្នកតំណាងរាស្ត្រទាំង ១៨ នាក់នោះ ការបកស្រាយមាត្រា ៩៥ នេះសំដៅតែទៅលើបញ្ហានៃការចាត់ការជ្រើសតាំងសមាជិកជំនួស និង រយៈពេល ៦ ខែ មុនចប់នីតិកាល ។ ដូច្នេះចំណុចផ្សេង ១ ទៀតនៃមាត្រា ៩៥ នឹងមិនត្រូវលើកយកមកពិនិត្យក្នុងទីនេះទេ ។

មានពីរករណីដែលត្រូវវែកញែក គឺ ÷

ករណីទី ១ : បើនីតិកាលនៅយូរជាង ៦ ខែ ឬ ស្មើនឹង ៦ ខែ ត្រូវមានការជ្រើសតាំងសមាជិកជំនួសតាមនីតិវិធីដែលមានចែងក្នុងច្បាប់បោះឆ្នោត ឧទាហរណ៍ ដូចសព្វថ្ងៃនេះគឺមាត្រា ១២០ នៃច្បាប់បោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ ។ តាមមាត្រា ១២០ នេះសាមីគណបក្សនយោបាយអាចស្នើជ្រើសតាំងសមាជិកថ្មីជំនួសដោយជ្រើសរើសក្នុងចំណោមបេក្ខជនដែលមានឈ្មោះតាមលេខរៀងក្នុងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះបោះ - ឆ្នោតនៃមណ្ឌលរបស់សាមីខ្លួននោះមកជំនួស ដោយមិនបាច់បោះឆ្នោតឡើងវិញ ។ សាមីគណបក្សនយោបាយ ជាចាំបាច់ ត្រូវតែស្នើជ្រើសតាំងសមាជិកថ្មីជំនួស ទើបស្របនឹងមាត្រា ៩៥ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលបានចែងច្បាស់ថា " *ត្រូវចាត់ការជ្រើសតាំងជំនួស...* " ។

ករណីទី ២ : បើនីតិកាលនៅសល់តិចជាង៦ ខែ ថ្វីបើមាត្រា ៩៥ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង ច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រមិនបានបញ្ជាក់ក៏ដោយ ប៉ុន្តែតាមខ្លឹមសារ គឺមិនត្រូវមានការជ្រើសតាំងសមាជិកថ្មីជំនួសទេ ។

-យល់ឃើញថា ទោះក្នុងករណីណាក៏ដោយ លើកលែងតែចំនួនតំណាងរាស្ត្រនៅសល់តិចជាងកូរ៉ុមប្រាំពីរភាគដប់នៃសមាជិករដ្ឋសភាទាំងមូល ការប្រជុំពេញអង្គជាសាមញ្ញ ឬ ជាវិសាមញ្ញរបស់រដ្ឋសភានឹងអាចប្រព្រឹត្តទៅបានជានិច្ច រហូតដល់រដ្ឋសភាថ្មីចូលកាន់តំណែង ដោយឥតខុសនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញឡើយ ។

សំរេច

មាត្រា ១.- វាក្យខ័ណ្ឌទី ១ មាត្រា ៧៦ និង មាត្រា ៩៥ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង សុពលភាពនៃការប្រជុំពេញអង្គជាសាមញ្ញ ឬ ជាវិសាមញ្ញរបស់រដ្ឋសភាត្រូវបកស្រាយដូចមានបញ្ជាក់ក្នុងមូលបទខាងលើ ។

មាត្រា ២.- សេចក្តីសំរេចនេះធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គនៃក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ និង ជាសេចក្តីសំរេចស្ថាពរ បិទផ្លូវតវ៉ា ហើយមានអានុភាពអនុវត្តទៅលើអំណាចទាំងអស់ដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង ត្រូវចុះផ្សាយក្នុងរាជកិច្ច ។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣

ជ.ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ

ប៊ិន ឈិន